

Έτσι έφυγε η Κυθρέα

Του Νίκου Ορφανίδη

Μέλους της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας,
τέως Διευθυντή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Κάποτε πρέπει να πούμε για 'κείνη τη μεγάλη σφαγή. Για όσα έζησε η Κυθρέα, όταν έσπασε η γραμμή άμυνας στο δεύτερο γύρο της εισβολής, πρωί-πρωί, στις 14 Αυγούστου. Τότε ήταν που πήραν οι άνθρωποι αλλόφρονες τους δρόμους, με τα αεροπλάνα να βομβαρδίζουν και να πολυβοηθούν τις ατέλειωτες ουρές των αμάχων, αλλιά και με τα τανκς, που πολυβοηούσαν, και τους σφαγείς που προέβησαν. Όσοι απέμειναν στην Κυθρέα, μόνοι κι έρημοι κι ανυπεράσπιστοι και τρομαγμένοι και φοβισμένοι και αμήχανοι, δέχτηκαν τα πυρά του αδέσποτου πλήθους, αλλιά και τις εκκαθαρίσεις του τουρκικού στρατού. Άσπιοι. Γέροντες και παιδιά, που μαρτύρησαν εκείνες τις μέρες.

Σκέφτομαι όλους εκείνους, που στοιβαγμένοι βρέθηκαν εις το μέσον του στρατού, που προήλθαι μέσα σ' εκείνον το φλεγόμενο κάμπο. Όλο εκείνο το πλήθος των αμάχων, από την Κυθρέα και τα γύρω χωριά, που βρέθηκε στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου στο Καϊμακλί ή στο Γκαράζ Παυλίδη. Ποιος θυμάται σήμερα εκείνο τον τόπο του εγκλεισμού και του μαρτυρίου; Ποιος θυμάται όλο εκείνο το πλήθος, που βρέθηκε ανυπεράσπιστο στο μένος του τουρκικού όχλου; Ποιος θυμάται όλους εκείνους τους νεκρούς; Όλα τα σκέπασε η σιωπή, τριάντα πέντε τόσα χρόνια. Όλα, τότε, «τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πηλάκωνε η σκλαβιά», όλα, τότε, ήταν σιωπηλιά, μας θυμίζει σ' εκείνο το υπέροχο ποίημα της εθνικής αυτοσυνειδησίας, τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» ο Διονύσιος Σολωμός. Νέος, με σοφία Γέροντος. Όπως και σήμερα. Που στην Κυθρέα «δεν έμεινε μήτε ένα κλωνάρι/φιλήρημο πουλιάκι να καθίση./το βράδυ, την αυγή, να κιθαϊδήση», όπως γράφει και πάηι ο Διονύσιος Σολωμός, στον «Λάμπρο».

Τη φοβέρα και τη σκλαβιά έζησαν στην Κυθρέα όλοι οι εναπομείναντες. Και το θάνατο. Έτσι ήταν, που εισήλθαν στην Κυθρέα τα τουρκικά στρατεύματα, κατηφορίζοντας από το βουνό. Έτσι πέρασαν από τους έρημους δρόμους, οι άνθρωποι κλεισμένοι να κοιτάνε πίσω από τα ερμητικώς κλεισμένα παράθυρα ή τις χαραμάδες της πόρτας. Ώρες κράτησε αυτή η διέλευση των τουρκικών στρατευμάτων, στις 15 Αυγούστου. Έτσι κατελήφθη η Κυθρέα, έρημη και εγκαταλελειμμένη, με δεκάδες νεκρούς στη μέση του δρόμου. Πέρασαν, έτσι, των εχθρών τα φουσάτα, που ποδοπατούν τον τόπο μου, που ποδοπατούν την ψυχή μας. Στίφη και φουσάτα τουρκικά. Σ' αυτήν τη νέα τουρκοκρατία, που η Κύπρος ζει και βιώνει επωδύνως.

Έτσι έφυγε η Κυθρέα

Του Νίκου Ορφανίδη

Μέλους της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας,
τέως Διευθυντή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Κάποτε πρέπει να πούμε για 'κείνη τη μεγάλη σφαγή. Για όσα έζησε η Κυθρέα, όταν έσπασε η γραμμή άμυνας στο δεύτερο γύρο της εισβολής, πρωί-πρωί, στις 14 Αυγούστου. Τότε ήταν που πήραν οι άνθρωποι αηλόφρονες τους δρόμους, με τα αεροπλάνα να βομβαρδίζουν και να ποδηβοθούν τις ατέλειωτες ουρές των αμάχων, αηλιά και με τα τανκς, που ποδηβοθούσαν, και τους σφαγείς που προέβησαν. Όσοι απέμειναν στην Κυθρέα, μόνοι κι έρημοι κι ανυπεράσπιστοι και τρομαγμένοι και φοβισμένοι και αμήχανοι, δέχτηκαν τα πυρά του αδέσποτου πλήθους, αηλιά και τις εκκαθαρίσεις του τουρκικού στρατού. Άσπιοι. Γέροντες και παιδιά, που μαρτύρησαν εκείνες τις μέρες.

Σκέφτομαι όλους εκείνους, που στοιβαγμένοι βρέθηκαν εις το μέσον του στρατού, που προήλθαινε μέσα σ' εκείνον το φλεγόμενο κάμπο. Όλο εκείνο το πλήθος των αμάχων, από την Κυθρέα και τα γύρω χωριά, που βρέθηκε στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου στο Καϊμακλί ή στο Γκαράζ Παυλίδη. Ποιος θυμάται σήμερα εκείνο τον τόπο του εγκλεισμού και του μαρτυρίου; Ποιος θυμάται όλο εκείνο το πλήθος, που βρέθηκε ανυπεράσπιστο στο μένος του τουρκικού όχλου; Ποιος θυμάται όλους εκείνους τους νεκρούς; Όλα τα σκέπασε η σιωπή, τριάντα πέντε τόσα χρόνια. Όλα, τότε, «τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά», όλα, τότε, ήταν σιωπηλιά, μας θυμίζει σ' εκείνο το υπέροχο ποίημα της εθνικής αυτοσυνειδησίας, τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» ο Διονύσιος Σολωμός. Νέος, με σοφία Γέροντος. Όπως και σήμερα. Που στην Κυθρέα «δεν έμεινε μήτε ένα κλωνάρι/φιλέρημο πουλιάκι να καθίση,/το βράδυ, την αυγή, να κιθαϊδήση», όπως γράφει και πάηι ο Διονύσιος Σολωμός, στον «Λάμπρο».

Τη φοβέρα και τη σκλαβιά έζησαν στην Κυθρέα όλοι οι εναπομείναντες. Και το θάνατο. Έτσι ήταν, που εισήλθαν στην Κυθρέα τα τουρκικά στρατεύματα, κατηφορίζοντας από το βουνό. Έτσι πέρασαν από τους έρημους δρόμους, οι άνθρωποι κλεισμένοι να κοιτάνε πίσω από τα ερμητικώς κλεισμένα παράθυρα ή τις χαραμάδες της πόρτας. Ώρες κράτησε αυτή η διέλευση των τουρκικών στρατευμάτων, στις 15 Αυγούστου. Έτσι κατελήφθη η Κυθρέα, έρημη και εγκαταλελειμμένη, με δεκάδες νεκρούς στη μέση του δρόμου. Πέρασαν, έτσι, των εχθρών τα φουσάτα, που ποδοπατούν τον τόπο μου, που ποδοπατούν την ψυχή μας. Στίφη και φουσάτα τουρκικά. Σ' αυτήν τη νέα τουρκοκρατία, που η Κύπρος ζει και βιώνει επωδύνως.

Έτσι, λοιπόν, έφυγε η Κυθρέα. Όσοι απέμειναν, βρέθηκαν, απερχομένου του 20ού αιώνας, σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Βόνη. Όσα έγιναν εκεί, απερίγραπτα και πρωτοφανή. Αρκετά καταγράφηκαν στις ατέλειωτες μαρτυρίες. Κάποια βρίσκονται κλεισμένα ερμητικώς στις καταθέσεις των αιχμαλώτων. Όλων εκείνων των αόπηλων, αμάχων γυναιοπαίδων. Εκεί βρέθηκαν όσοι επέζησαν. Για να υποστούν τον πλήρη εξευτελισμό. Με τις εκτελέσεις, τους ολιονύχιους ξυλοδαρμούς, τις αγγαρείες, τη στέρηση. Τη γύμνια. Έπρεπε να περάσουν μέρες πολλές, για να εντοπισθούν και να καταγραφούν οι διασωθέντες και επιβιώσαντες στη Βόνη της Κυθρέας. Κι ανάμεσά τους οι γονείς μου. Κι όλη σχεδόν η οικογένεια της μητέρας μου.

Σκέφτομαι και πάλι, καθώς περνούν τα χρόνια, πώς έφυγε, πώς χάθηκε η Κυθρέα. Πώς αφεθήκαμε σ' αυτή την αμήχανη και αδιέξοδη σιωπή. Πώς αφεθήκαμε, τριάντα πέντε τόσα χρόνια, να παρακολουθούμε το βιασμό της πατρίδος μας. Τη ληηλασία της μνήμης μας. Τα βεβηλωμένα ιερά μας. Γι' αυτά όλα θέλω να γράψω, τώρα που αδειάζει, πθέον, και φεύγει η ζωή μας. Τώρα που φεύγουν ένας-ένας οι γονείς και οι φίλοι. Τώρα, που ανασύρονται, από τα πηγάδια και τα λαγούμια, τα οστά των μαρτύρων της εισβολής. Τώρα που φεύγουμε κι εμείς, κουβαλώντας τη συφή γεύση της εθνικής ήττας και ματαίωσης. Εμείς που είδαμε και φορτωθήκαμε στην ψυχή και κουβαλούμε εντός μας τον καημό της βεβηλωμένης και μαρτυρικής μας πατρίδας. Της ληηλατημένης Κυθρέας. Της «Παντέρμης Κύπρου».

Το παρόν τεύχος έχει επιχορηγηθεί από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Η επιχορήγηση δεν σημαίνει την αποδοχή του περιεχομένου ή των απόψεων που εκφράζονται από τη συντακτική επιτροπή από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.